

Posudek oponentky disertační práce Ing. Evy Píšové
“ Pozitivní aspekty státní maturitní zkoušky z hlediska didaktiky AJ”
předkládané v roce 2018 na Ústavu anglického jazyka a didaktiky

I. Stručná charakteristika práce

Předložená disertační práce se zabývá velmi aktuální problematikou vlivu státní maturitní zkoušky na výuku anglického jazyka. Jak vyplývá z názvu, autorka předpokládá pozitivní vliv této zkoušky. V podtitulu dále upřesňuje, že se jedná o vliv testování psaní na výuku AJ na českých středních školách. Svůj kvantitativní výzkum opírá autorka o velmi rozsáhlý datový soubor poskytnutý Centrem pro zjišťování výsledků vzdělávání. V disertační práci dále prezentuje výsledky výukového experimentu a dotazníkového šetření mezi středoškolskými učiteli.

II. Stručné celkové zhodnocení práce

Výzkum prezentovaný v disertační práci představuje značný potenciál, zejména pokud se jedná o analýzu výsledků státní maturity a identifikace vlivu této zkoušky na výuku AJ na středních školách. Tohoto potenciálu autorka dle mého názoru využila pouze částečně.

III. Podrobné zhodnocení práce a jejích jednotlivých aspektů

Disertační práce je přehledně členěna. Pro teoretická východiska autorka prostudovala solidní počet titulů, přičemž vhodně kombinovala zdroje české a zahraniční. Ocenila bych odkazy na více výzkumných zpráv, zejména zahraničních, referujících o sledovaném tématu.

Teoretická východiska týkající se psaní jako řečové dovednosti a výuky psaní jsou bohužel spíše stručná (pouze 11 stran). Vzhledem k tématu práce bych očekávala podrobnější východiska jak lingvistická, tak i didaktická.

Pouze kapitola 2 je přímo nadepsána Teoretická východiska, ale charakter východisek mají i kapitoly 3 a 4. Kapitola 3, věnovaná státní maturitní zkoušce, je obsáhlá a informativní, ale některé pasáže jsou spíše technického charakteru a mohly být spíše umístěny do příloh (zejména podrobná kritéria hodnocení písemné práce v podkapitole 3.4.). Poněkud nejasné je zařazení kapitoly 4, která se zaměřuje na výuku psaní s využitím kritérií. Tematicky se do jisté míry překrývá s podkapitolou 2. 3 (Výuka písemného projevu). Ačkoli je zařazená před empirickou částí, mohla být spíše součástí doporučení vyplývajících z výzkumných zjištění.

Výklad autorky je logický a srozumitelný. Místy se objevují tvrzení, která nejsou opřena o sekundární zdroje ani o výsledky výzkumu. Např. str. 12 autorka uvádí, že je nácvičku psaní ve výuce AJ věnováno nejméně prostoru. Na str. 24 tvrdí, že čeští učitelé mají tendence opravovat všechny chyby. Doporučuji, aby se u obhajoby vyjádřila ke zdrojům těchto informací.

V empirické části práce jsou prezentována tři výzkumná šetření autorky, mezi nimiž hraje dominantní roli kvantitativní analýza výsledků maturitních písemných prací, dále autorka realizovala pedagogický experiment a dotazníkové šetření. Výzkum je velice systematicky a důkladně popsán. Autorka na str. 77 nejprve formuluje výzkumný problém, kterým je „kompetence psaní v anglickém jazyce ověřovaná

písemnou práci v rámci SMZ z AJ“. Tuto formulaci považuji za nešťastnou, a to přinejmenším ze dvou důvodů: Nejde totiž o výzkumný problém, ale stanovení tématu práce, či oblasti, jejímž zkoumáním se autorka hodlá zabývat. Navíc takto stanovený výzkumný problém neodpovídá názvu práce, který slibuje zaměření na vliv SMZ, konkrétně testování psaní, na výuku AJ na českých středních školách. Autorka dále formulovala řadu výzkumných otázek i hypotéz. Některé z hypotéz jsou však spíše očekáváními či předpoklady než vyjádřením vztahu mezi proměnnými (to se týká např. hypotéz H7, H8, H10, H11). Některé hypotézy není možno ověřit zvolenými výzkumnými metodami (např. H11 - Při nácviu psaní studenti nepišou koncepty - měla být zřejmě ověřena dotazníkovým šetřením, ale z něho lze získat pouze výpovědi učitelů, nikoli zjistit skutečný stav).

Za nejslabší článek výzkumu považuji prezentovaný pedagogický experiment, který trval pouze jeden týden a zahrnoval velmi omezený počet studentů. Není proto překvapením, že výsledky nejsou nijak průkazné a navíc je nelze zobecnit. Chybí popis intervence, případně reflexe uvedených postupů s návrhy na alterace, což by mohlo být velmi inspirativní z hlediska doporučených postupů pro výuku psaní.

Dotazníkové šetření mezi učiteli považuji za velmi přínosnou sondu umožňující pohled do školní reality. Ve srovnání s ostatními součástmi výzkumu se dotazníkové šetření nejlépe zaměřuje na cíl, pokud má tímto cílem být postižení vlivu SMZ na výuku AJ, i když je limitováno povahou dotazníku, který pracuje pouze s výpověďmi respondentů (učitelů), které lze jen stěží ověřit. Přesto je pohled učitelů na problematiku výuky psaní velmi cenný. V dotazníku postrádám otázku o kvalifikaci učitelů. Analýza bohužel nijak nepromyslela s rozdílnou délkou praxe respondentů, i když ji dotazník zjišťoval.

Pokud jde o analýzu výsledků maturitní písemné práce, oceňuji využití dat poskytnutých CZVV, díky němuž je de facto zkoumán celý základní soubor a výsledky mohou být zobecněny a mohou se stát základem doporučení inovací ve výuce. Za velmi dobré rozhodnutí považuji omezení vzorku na žáky středních odborných škol a sběr dat pouze na řádný, jarní termín SMZ. Není mi však jasné, proč byla podstatná část analýzy věnována vztahu výsledků písemné práce a didaktického testu, případně jeho součástí. Vnímám to jako odklon od původního záměru autorky. Odpovědi na první 4 výzkumné otázky podle mého názoru příliš nepřispívají k naplnění cíle práce, který vyplývá z názvu. Naopak oceňuji výzkumnou otázku 5, která se zaměřuje na hlavní problémy neúspěšných žáků. Vztah mezi hodnocením didaktického testu a písemné práce je logický a předvídatelný, svědčí o kvalitách testu, nenabízí však příliš možností pro stanovení vlivu zkoušky na výuku AJ na středních školách. Výjimkou je odmítnutí hypotézy H2 o závislosti mezi výsledky subtestu zaměřeného na čtení a písemné práce. Tuto závislost autorka očekávala (pojednává o ní i v teoretické části práce) a také učitelé v dotazníkovém šetření považují možnost rozvíjet písemný projev studentů i čtením za významnou a většina z nich se vyjádřila v tom smyslu, že tuto možnost využívá. V závěrech autorka uvádí, že „podle výsledků výzkumu tak výuku psaní prostřednictvím technik pro čtení jako přípravu k SMZ nelze realizovat“. Toto považuji za dosti radikální tvrzení, zejména pokud zjištění autorky neodpovídají výsledkům některých zahraničních výzkumů a doporučením odborníků, o nichž autorka referovala v teoretické části. Neexistence vztahu mezi výsledky jednotlivých subtestů se může stát spíše podnětem pro další šetření. Doporučuji, aby autorka toto upřesnila u obhajoby.

Práce je psána velmi kultivovaným odborným jazykem. Také formální a vizuální úprava svědčí o velké pečlivosti autorky. Grafy a tabulky velmi dobře ilustrují prezentované informace. Oceňuji práci se zkratkami, jejichž seznam je v práci uveden.

Mám dílčí terminologické připomínky. Zřejmě jako synonyma používá autorka termíny metodika a

didaktika. Domnívám se, že tato terminologická nejasnost se neprojevuje jen na úrovni jazyka, ale vede také k zaměňování metodických a didaktických doporučení v kapitole 8.2. Ta jsou spíše metodická než didaktická, týkají se totiž konkrétních výukových postupů či aktivit, ale není zde prezentována ucelená didaktická koncepce na obecnější rovině. Vzhledem k názvu práce bych očekávala spíše didakticky orientovaná doporučení. Dále se objevují zřejmě jako synonyma varianty „řečová dovednost“, „jazyková dovednost“ a „komunikační dovednost“.

Přes výše uvedené dílčí připomínky považuji předloženou práci za přínosnou. Domnívám se, že autorka prokázala schopnost tvořivé práce v oblasti didaktického výzkumu.

IV. Dotazy k obhajobě

Kromě výše uvedených podnětů k diskusi bych ráda položila i následující otázky:

1. Jaký je Váš názor na procesuální pojetí psaní? V disertaci uvádíte, že u maturitní zkoušky se nepočítá s psaním konceptu a dle Vašich zjištění s koncepty příliš nepracují ani učitelé ve školách.

2. Z Vašich zjištění vyplývá, že největší problémy dělají neúspěšným maturantům prostředky textové návaznosti. Většina respondentů dotazníkového šetření však tvrdí, že se těmito prostředky ve výuce zabývají. Jak na tento rozpor pohlížíte?

Závěr

Předložená disertační práce splňuje požadavky kladené na disertační práci, a proto ji doporučuji k obhajobě a v předběžně ji klasifikuji jako *prospěla*.

7. 8. 2018

doc. Mgr. Světlana Hanušová, Ph. D.